

Липа, Іван Львович

Липа, Іва́н Льво́вич (псевдоніми: М. Міщанин, Іван Степовик, Тонкошкур, Петро Шелест, Петро Марієнко, Літописець; криптоніми: М. Л., М. М., І. Л., І. Л-а; 24. 02. 1865 м. Керч, тепер АР Крим — 13. 11. 1923, с. Винники, тепер м. Львів, Україна) — лікар-практик, письменник, публіцист, громадський діяч, політик, міністр уряду *Директорії УНР*. Батько поета і геополітика *Ю. Липи*.

Зміст

- 1 Життєпис
- 2 Творчість
- 3 Визнання і нагороди
- 4 Додатково
- 5 Твори
- 6 Література
- 7 Автор ВУЕ
- 8 Важливо!

Життєпис

Народився у небагатій міщанській сім'ї. Родина проживала неподалік від моря на горі Мітрідат (м. Керч). Історія цієї місцевості відображена у творах письменника.

Навчався в церковно-парафіяльній школі при грецькій Іоанно-Предтеченській церкві в м. Керчі.

1878–1887 навчався у Керченській Олександрівській чоловічій гімназії (існувала до 1920). Випускники гімназії були учасниками організації «Народна воля», яка здійснила вдалий замах на царя *Олександра II*. Долучився до гімназійних таємних гуртків. Через неблагонадійність не міг претендувати на навчання в імперських центрах.

1888 вступив на медичний факультет Харківського університету (тепер *Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна*). Найбільше цікавився *хірургією* і *психіатрією*. У м. Харкові долучився до української громади.

Влітку 1891 брав участь у статистичній роботі в *земствах*, яку вів *О. Русов*. Разом із товаришами М. Байздренком (1869 — після 1917), М. Базькевичем (д. і м. нар. невідомі — після 10. 04. 1938) і В. Боровиком (1864–1937; тепер Україна) здійснив подорож на могилу *Т. Шевченка*. На *Чернечій горі* вони створили товариство «*Братство тарасівців*», яке згодом розширилося до кількох сотень учасників. Був одним із авторів програмного документа тарасівців під назвою «*Profession de foi* молодих українців», який пояснював, за що саме виступають молоді радикали. Товариство, яке називало власних членів «*націоналами*» (тобто націоналістами), взяло за основу ідеї Т. Шевченка, займалося просвітницькою та видавничою діяльністю.

Липа, Іван Львович

Псевдоніми	М. Міщанин, Іван Степовик, Тонкошкур, Петро Шелест, Петро Марієнко, Літописець, криптоніми: М. Л., М. М., І. Л., І. Л-а
Справжнє ім'я	Іван
Справжнє прізвище	Липа
Народження	24.02.1865
Місце народження	Керч
Смерть	13.11.1923
Місце смерті	Винники
Місце поховання	Винники
Місце діяльності	Україна
Нагороди	орден князя Ярослава Мудрого V ступеня

просвітницькою та видавничою діяльністю.

Навесні 1893 відбулися арешти тарасівців за основним звинуваченням у нелегальному перевезенні книг із-за кордону. Як лідер харківського осередку організації отримав найбільший термін ув'язнення — 11 місяців та 3 роки нагляду поліції. Після відбування покарання було заборонено продовжувати навчання. Лише після аудієнції в міністра зміг продовжувати студії. 1897 завершив навчання в Казанському університеті (тепер Казанський федеральний університет, Росія).

Працював земським лікарем на Одещині, в с. Липецьке (тепер Покровського району Одеської області). Тут він зблизився з [Є. Чикаленком](#) та його товариством. 1898 переїхав до с. Мачухи на Полтавщині (тепер Полтавського району Полтавської області). Розбудував лікарню, що стала культурним центром громади. 1900 від позашлюбного зв'язку народився син Юрій, якого Липа забрав до себе на виховання у с. Великий Дальник (тепер Біляївського району Одеської області), де працював головним лікарем. За сприяння управи побудував там нову лікарню для незаможних селян. 1904 одружився з вчителькою М. Шепель-Шепеленко.

Брав участь у створенні одеської філії «Просвіти» (товариства), громадсько-культурної організації «Одеський український клуб» та часопису «Українська хата».

Після проголошення УНР в листопаді 1917 став комісаром одного з районів м. Одеси. Обіймав цю посаду до захоплення міста більшовиками в січні 1918.

За умовами Брест-Литовського мирного договору 1918 більшовики залишили м. Одесу, Липа став її новим комісаром до приходу до влади [П. Скоропадського](#). На цій посаді за березень–квітень 1918 займався вирішенням паспортних проблем іноземців, впорядкуванням списків власників зброї, обмеженням сваволі власників житла з орендарями, регулював податки з ігрових закладів, обмежував спекуляцію на обміні та в продажу книжок. Однак більшість його наказів мали лише декларативний характер (не встигли реалізувати вповні). Був керівником Управління культур при Міністерстві освіти уряду Директорії УНР, очолюваного [В. Чехівським](#). У м. Києві долучився до Української партії соціалістів-самостійників (УПСС). На посаді міністра підтримав указ про створення Української автокефальної православної церкви. Сприяв [О. Лотоцькому](#) в поїздки до м. Стамбула, метою якої було визнання автокефалії Вселенським патріархом. Долучився до розробки статуту та проведення Синоду нової церкви.

Відступав з урядовцями УНР через міста Вінницю, Кам'янець (тепер Кам'янець-Подільський) та Станіславів (тепер Івано-Франківськ). Опинився в м. Тарнові (м. Тарнув, Польща), де працював у комісії зі складання проекту нової Конституції України. У вересні–жовтні 1920 конституційна комісія на чолі з [А. Ніковським](#) провела понад тридцять засідань, результатом чого став новий проект основного закону. З січня 1921 брав участь у засіданнях передпарламенту УНР — Ради народних міністрів УНР, кілька разів відкривав її засідання як найстарший з урядовців. Очолював філію УПСС при Раді Республіки, мав авторитет у партії, намагався стримати розкол між його філією та віденським центром. Партія була другою за значенням в екзильному уряді.

Після відступу разом з урядом УНР на територію Польщі очолював Міністерство здоров'я й опікування. Працював в українському Червоному Хресті (див. [Міжнародний рух Червоного Хреста і Червоного Півмісяця](#)) при дієвій Армії Української Народної Республіки. Створив та особисто очолював товариство Блакитний Хрест, що об'єднувало благодійні організації та намагалося покращити матеріальне становище інтернованих українців.

Був лікарем у м. Винники (тепер частина м. Львова), де (попри скрутне матеріальне становище) сам обладнав лікарську дільницю.

Боровся з польською бюрократією, що не дозволяла медичну практику лікарю-українцю на своїй території.

Останні дні провів у товаристві [І. Огієнка](#) та галицької інтелігенції.

Похований у м. Винниках.

Творчість

Автор новел, казок, притч, віршів та публіцистичних творів. Більшість художніх текстів написано в модерністській формі (див. [Модернізм](#)) з елементами символізму. Висвітлював соціальні та національні проблеми суспільства та пропонував універсальні світоглядні орієнтири. В оповіданнях, присвячених визвольним змаганням 1917–1921, як очевидець подій зобразив злидні українського війська, несправедливість, біль поразки тодішнього покоління українців. У публіцистиці розкривав абсурдність колоніальної системи, критикував утиски та пропонував власні рішення актуальних для українського суспільства проблем.

Як редактор 1905 опублікував в м. Одесі альманах «Багаття», до якого ввійшли твори [І. Франка](#), [Панаса Мирного](#), [Б. Грінченка](#), [О. Олеса](#), [О. Маковея](#) та інших. 1910 у межах діяльності «Одеської літературної спілки» опублікував двотомник творів [О. Плюща](#). 1917

Напрями
діяльності

політика, літературна
творчість, медицина

Олеся, О. Маковецька та інших. 1910 у межах діяльності «Одеської літературної спілки» опублікував двотомник творів О. Плюща. 1917 разом із сином заснував видавництво «Народний стяг», у якому опубліковано майже 20 найменувань книг та листівок.

Визнання і нагороди

Відкрито меморіальні дошки на будівлях, пов'язаних із життям письменника та його сина: будинку в м. Винниках (тепер м. Львів), у Мачухівській об'єднаній територіальній громаді Полтавської області, по вул. Пастера в м. Одесі, в с. Великий Дальник Одеської області.

Додатково

У восьмому класі його запідозрили в поширенні забороненої літератури, у помешканні провели обшук.

Твори

- З Тарасової могили // Буковина. 1892. 19 серпня. С. 4.
- Сучасний рух і духовенство // Громадська думка. 1906. № 2. С. 1–2.
- Переслідувана одеської «Просвіти» // Діло. 1908. 9 квітня. С. 2.
- Пам'яті Насті Грінченко // Українська хата. 1909. № 7–8. С. 353–354.
- Ессе Номо: Пам'яті Б. Грінченка // Українська хата. 1910. № 5. С. 312–318.
- Переднє слово // Плющ О. Твори : в 2 т. Одеса : ОЛС., 1911. Т. 1. С. 5–8.
- Хворі душі в «Кобзарі» Т. Шевченка // Життя і знання. 1914. Кн. 3. С. 126–132.
- Братерство Тарасівців // Літературно-науковий вісник. 1925. Т. 87. Кн. 7–8. С. 262.
- Казки. Львів : Світ дитини, 1998. 96 с.
- Поезії. Львів : Каменяр, 2015. 35 с.
- Тринадцять притч. Львів : Каменяр, 2015. 69 с.
- Листування Івана Липи (1892–1922). Київ : Темпора, 2020. 576 с.

Література

- Іван Липа: двічі міністр // Вінцовський Т. С., Музичко О. Є., Хмарський В. М. та ін. Чорноморська хвиля Української революції: провідники національного руху в Одесі у 1917–1920 рр. Одеса : ТЕС, 2010. 584 с.
- Стамбол І. І. Наслідкування заповітів Т. Шевченка на прикладі життєвого шляху І. Липи (1865–1923 рр.) // Українська біографістика. 2014. Вип. 11. С. 72–85.
- Липа Ю. Світильник неугасимий. Львів : Каменяр, 2015. 32 с.
- Половець В. М. Іван Львович Липа – громадський і політичний діяч (до 150-річчя з дня народження) // Сіверянський літопис. 2015. С. 197–201.
- Стамбол І. І. Іван Львович Липа в українському національному русі: лікар, письменник, тарасівець. Київ; Одеса : Одеський національний університет імені І. І. Мечнікова, 2017. 296 с.
- Кучеренко С., Стамбол І. Іван та Юрій Липи. Харків : Фолю, 2019. 121 с.
- Іван Липа. Життєвий шлях – як приклад для наслідування. Бібліографічний список до 160-ї річниці від дня народження письменника, лікаря, політика Івана Липи. URL: <https://msmb.org.ua/biblioresursi/bibliografiya/osobistosti/ivan-lipa-zhittiyeviy-shlyah-yak-priklad-dlya-nasliduvannya/>

Автор ВУЕ

І. І. Стамбол

Покликання на цю статтю: Стамбол І. І. Липа, Іван Львович // Велика українська енциклопедія. URL: https://vue.gov.ua/Липа,Іван_Львович (дата звернення: 22.12.2025).

Статус гасла: Оприлюднено
Оприлюднено: 24.02.2025

Важливо!

Ворог не зупиняється у гібридній війні і постійно атакує наш інформаційний простір фейками.

Ми закликаємо послуговуватися інформацією лише з офіційних сторінок органів влади.

Збережіть собі офіційні сторінки Національної поліції України та обласних управлінь поліції, аби оперативно отримувати правдиву інформацію.

Отримуйте інформацію тільки з офіційних сайтів

Офіс Президента
України

Telegram

Служба безпеки
України

Telegram

Генеральний штаб
Збройних сил
України

Twitter